

UNA APROXIMACIÓ ECONÒMICA A LES DADES DE LA IMMIGRACIÓ A CATALUNYA*

Catalina Jordi Amorós**

Sumari

1. Introducció
  - 1.1. El fenomen migratori a Catalunya
  - 1.2. Impacte demogràfic del fenomen migratori
  - 1.3. El context demogràfic català
2. Immigració i mercat de treball, atur i salaris
  - 2.1. La immigració econòmica
  - 2.2. La immigració i el mercat de treball
  - 2.3. L'impacte de la immigració en l'estat del benestar
  - 2.4. Impactes en infraestructures, transport i mercat d'habitatge
3. Conclusions. La necessària planificació dels fluxos d'immigració

Bibliografia

---

* El present treball s'ha dut a terme en el marc del projecte d'investigació SEJ2007-63476 sobre «Garantías jurídicas frente a la discriminación racial y étnica: estudio de casos y medidas de protección», finançat pel Ministeri d'Educació i Ciència.

** Catalina Jordi Amorós, professora titular d'escola universitària del Departament d'Economia de la Universitat Rovira i Virgili, Facultat de Ciències Jurídiques, Campus Catalunya URV, Av. Catalunya 35, Tarragona 43002, catalina.jordi@urv.cat.

Article rebut el 21.10.2009. Avaluació cega: 12.01.2010. Data d'acceptació de la versió final: 29.01.2010.

1. Introducció

1.1. El fenomen migratori a Catalunya

Sense cap mena de dubte, el fenomen migratori és l'element que, en la darrera dècada, ha provocat de manera més clara i profunda un canvi en la realitat social de Catalunya. Tanmateix, cal afegir immediatament que l'arribada de població migrant no és un fet desconegut a Catalunya, ans al contrari: constitueix la base principal del nostre creixement poblacional des del segle XIX i durant el segle XX.

De tota manera, no deixa de ser cert que el procés actual està marcat per alguns elements que el doten d'unes característiques i peculiaritats pròpies que ens permeten diferenciar-lo de les onades anteriors, i que es concreten en les següents:

- a) el gran nombre de persones que el conforma;
- b) el breu espai temporal en què es produeix;
- c) el caràcter transnacional de la migració;
- d) la diversitat geogràfica de la procedència dels migrants, i
- e) l'àmbit geogràfic de l'acollida, que afecta el conjunt de països desenvolupats d'Europa i, en el nostre cas, el conjunt del territori espanyol, tot i que en unes proporcions desiguals –de fet, el gruix dels estrangers residents a l'Estat es concentra en tres comunitats autònomes.

Per la seva magnitud quantitativa, la concentració temporal, la transnacionalitat i pluralitat d'òrgens i el caràcter europeu del fenomen, podem intuir la diversitat d'efectes que produirà en tots els àmbits d'anàlisi –polític, social, cultural i econòmic–, així com l'abast i la transcendència d'aquests efectes.

Partim, però, d'una mancança greu per a la tasca d'anàlisi que ens proposem, consistent en la manca de dades estadístiques adequades per a l'estudi del fenomen migratori.¹ El concepte mateix de *migrant* resta invisible dins la categoria *estrangers*, que distingeix estadísticament els titulars de la condició de nacionals

---

1. Les fonts d'informació utilitzades són les que proporciona l'Institut Nacional d'Estadística (INE) (incloent-hi les dades del padró, com les de l'enquesta de població activa (EPA)). Amb aquestes dades podem distingir la població nacional i la població estrangera, i, en alguns casos, la població segons el lloc de naixement, però no disposem de dades pel que fa a la població nacionalitzada.

de la resta de població resident al territori, sense tenir en compte les raons que motiven la seva residència continuada en aquest territori. Podríem afirmar que els instruments d'anàlisi social de la població no estaven preparats per mesurar adequadament els canvis socials que comporta el fenomen migratori actual.

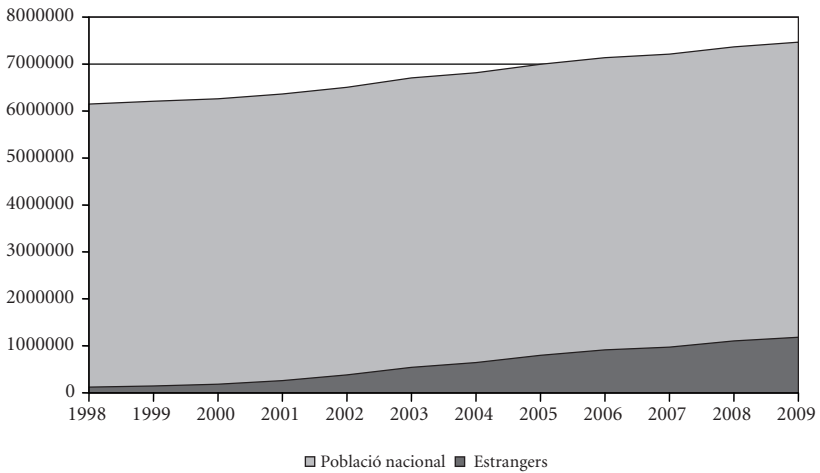
Amb les dades disponibles, i des d'una aproximació clàssica, cal abordar en primer lloc l'anàlisi bàsica de les característiques d'edat, nivell d'estudis i gènere de les persones novingudes, dades que ja podem avançar que són les que caldria esperar en un procés de transició demogràfica produïda per un fenomen de migració econòmica, per la qual cosa faran innecessari que ens estenguem excessivament al voltant d'aquesta qüestió.

L'objectiu que ens proposem amb aquest article –un cop expressats des del punt de vista quantitatiu els elements que caracteritzen aquest fenomen migratori i que hem definit més amunt–, considerant la motivació principalment econòmica del fenomen, és el de valorar l'impacte de la immigració sobre el mercat de treball, l'atur i els salaris, com també sobre les polítiques socials articuladores del que s'anomena *estat del benestar* (principalment la sanitat, l'educació i el sistema de pensions), per fer atenció, finalment, a altres impactes que es produeixen sobre les infraestructures, el transport i el mercat de l'habitatge, així com a la relació d'aquests impactes amb la bombolla immobiliària i la crisi bancària posterior.

1.2. Impacte demogràfic del fenomen migratori

El nombre de persones estrangeres que viuen a Catalunya ha passat de 121.361 l'any 1998 a 1.184.192 l'1 de gener de 2009, i de representar l'1,97% de la població al començament del període al 15,86% de l'any 2009. En termes relatius, la població catalana ha experimentat un creixement del 21,47% al llarg del període analitzat, i l'aportació de població estrangera és l'element principal d'aquest creixement.

Es tracta, sens dubte, d'un creixement molt intens, però de proporcions similars a les que ja va experimentar Catalunya en altres moments del segle XX, en concret, a les dècades dels anys vint i dels anys cinquanta, i –és important assenyalar-ho– de proporcions fins i tot inferiors a les taxes de creixement que va provocar l'onada migratòria dels anys seixanta.

Gràfic 1. Evolució de la població a Catalunya. 1998-2009

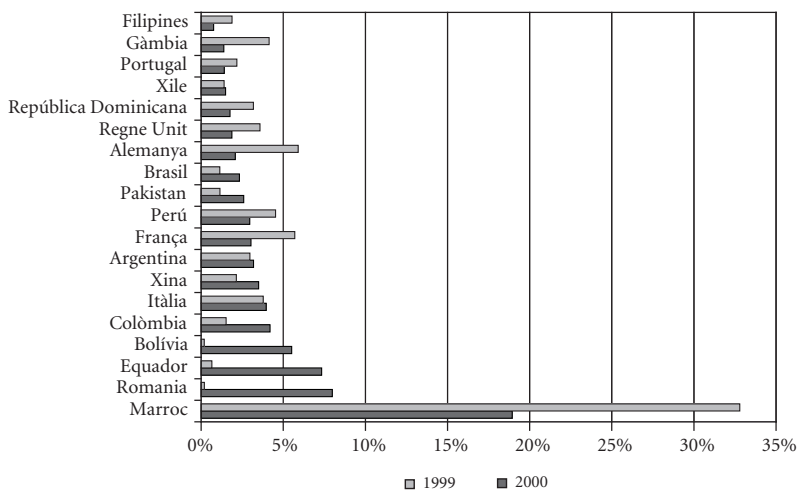
Font: Elaboració pròpia a partir de les dades del padró continu de l'INE.

Com sabem, des d'un context mundial, el procés migratori actual no és un fet aïllat i exclusiu de Catalunya, sinó que forma part d'un fenomen global en què persones de països escassament desenvolupats cerquen millorar les seves expectatives i condicions de vida en països més desenvolupats. En el cas de Catalunya, i també en el conjunt de l'Estat espanyol, sí que és característic el retard amb què comença aquest procés amb relació a la resta d'Europa: l'any 1998 el percentatge d'estrangers que vivien a Catalunya i a l'Estat era dels més baixos del nostre entorn (1,6% en el cas espanyol), proper al d'altres països del sud d'Europa, però molt allunyat dels nivells de països com Alemanya o Bèlgica, al voltant del 9%. És al llarg d'aquest període que analitzem que Espanya, Irlanda i, en menor mesura, Itàlia s'han convertit en els principals receptors d'immigrants i se situen per sobre de la mitjana europea, fenomen que s'explica, entre altres motius –geogràfics, polítics, administratius–, pel desenvolupament econòmic assolit en el context de la convergència europea.

Durant aquests anys, l'entrada de persones immigrades a Catalunya no sols ha estat intensa en magnitud, com acabem de veure, sinó també àmplia i plural, cosa que ha diversificat l'origen geogràfic de procedència de la població immigrada. Si l'any 1999 les deu nacionalitats més representades suposaven gairebé el 69% del total d'estrangers, una dècada després les deu nacionalitats més freqüents han baixat fins al 60,6%. Aquest significatiu descens, conseqüència

d'aquesta diversificació, amplia exponencialment el nombre de països originaris de la immigració i fa més complexes les polítiques públiques i les respostes col·lectives vinculades als processos d'integració, acollida i acomodació d'aquesta població.

Gràfic 2. Percentatge d'estrangers que viuen a Catalunya, per nacionalitats. 1999 i 2008

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades del padró continu de l'INE.

L'any 1999 els ciutadans marroquins representaven gairebé un terç del total de les persones estrangeres que vivien a Catalunya; ells són els capdavaners d'aquesta onada migratòria. A partir d'aquest moment, el que es produeix no és una reducció de l'entrada de marroquins –ans al contrari, atès que el seu creixement continua en un 438% entre els anys 1999 i 2008–, sinó una dissolució de la seva magnitud dins el gran flux de persones nouvingudes. Així, l'any 2008, tot i continuar sent la primera comunitat estrangera a Catalunya –i amb gran diferència respecte a la segona i la tercera, romanesos i equatorians–, el seu pes es redueix 14 punts percentuals i se situa en el 18,94%.

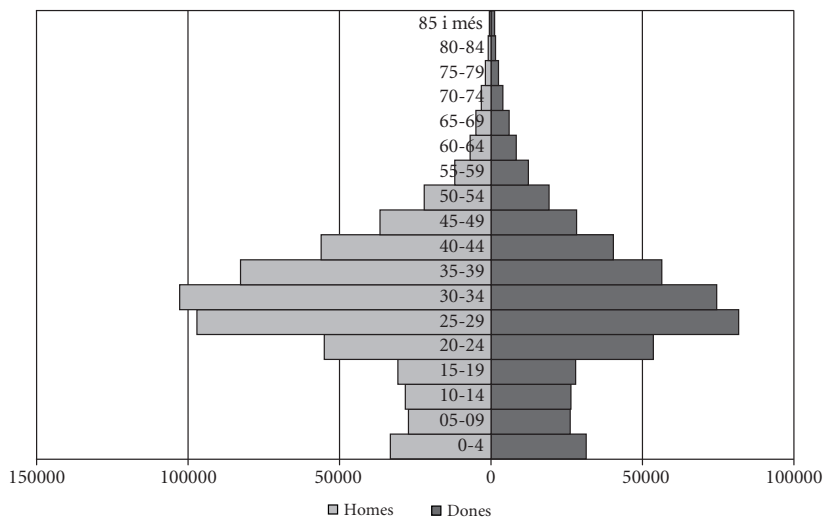
Un factor clau, explicatiu d'aquesta diversificació i que comporta un altre element important de canvi, és l'arribada creixent d'una nova immigració econòmica procedent dels països dels antics països comunistes de l'est d'Europa, que, fruit dels canvis progressius en la seva estructura política i econòmica, cerquen en l'Europa occidental noves oportunitats i millors condicions de treball i de vida. En el cas català, es tracta fonamentalment de persones de nacio-

nalitat romanesa, l'entrada de les quals creix a partir de l'any 2001, de manera que aquest grup passa de ser una comunitat minoritària a la segona més nombrosa, amb espectaculars taxes de creixement anual. La comunitat romanesa és la comunitat estrangera més nombrosa al conjunt de l'Estat espanyol, i des de l'any 2007 forma part de la Unió Europea, malgrat que els seus ciutadans no gaudiran del dret a la lliure circulació de treballadors fins l'1 de gener de 2009.

El tercer gran col·lectiu immigrant és el que prové d'Amèrica Llatina. En aquest cas, a les comunitats tradicionals que provenen del Perú, l'Argentina, Colòmbia i Xile se'ls afegixen les dels països amb pitjors indicadors de creixement econòmic que viuen una autèntica diàspora de la seva població, com és el cas de l'Equador i Bolívia.

Finalment, cal esmentar la població provinent de països del nostre entorn que respon a una lògica migratòria i a unes motivacions radicalment diferents de les exposades anteriorment. És una immigració que ja no podem qualificar principalment d'econòmica. Troba la seva explicació en el context de l'assoliment de la lliure circulació de persones dins la Unió Europea, i presenta trets diferenciats molt acusats de la resta de la immigració econòmica tant pel que fa a l'edat i el nivell d'estudis com pel que fa a la construcció de la imatge social en el nostre imaginari col·lectiu. Es tracta fonamentalment de persones grans que no tenen efectes significatius sobre el mercat de treball ni generen el rebuig social sovint lligat a la pobresa, però que impliquen un important impacte sobre el sistema sanitari i sobre altres mercats sensibles com l'immobiliari, amb especial èmfasi en les segones residències de zones costaneres. És una població que, a més, té garantit un estatut jurídic estable pel que fa a la residència i en l'accés a activitats econòmiques, i té reconeguts drets polítics i de participació –que inclouen el dret de sufragi actiu i passiu en eleccions municipals i europees–, fets que motiven respostes públiques diferenciades quant a l'acompanyament dels seus processos d'acomodació a la nostra societat.

La immigració no es distribueix de manera homogènia a tot l'Estat espanyol ni pel que fa al percentatge d'immigrants ni pel que fa a la composició per nacionalitats. A Catalunya hi ha una major concentració de persones provinents del Marroc, i les comunitats xinesa i argentina també hi són més nombroses que al conjunt de l'Estat. En canvi, és menor la concentració de persones romaneses i provinents del Regne Unit. Aquesta distribució no està relacionada amb una decisió planificada, sinó que és fruit de les dinàmiques pròpies dels fluxos migratoris.

Gràfic 3. Piràmide de població. Població estrangera que viu a Catalunya. 2008

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades del padró continu de l'INE.

Continuant la nostra anàlisi amb els elements de l'estructura demogràfica –composició per sexe i edat– de la població estrangera, i tal com podem observar al gràfic 3, la població estrangera la conformen persones en edat de treballar, com ocorre en el model típic de la migració econòmica, i majoritàriament de gènere masculí. Les diferències per gènere estan relacionades amb la nacionalitat i les percepcions culturals que tenen del paper social i laboral de les dones: així, la població africana immigrant la integren sobretot homes (67%), igual que la població europea, encara que en menor mesura, just al contrari de la que prové d'Amèrica Central i del Sud, que és eminentment femenina.

Finalment, i pel que fa al nivell d'estudis, a partir de les dades de l'enquesta de població activa (EPA) podem observar que la qualificació dels estrangers que provenen de la Unió Europea (UE-27, llevat d'Espanya) és significativament superior a la dels treballadors espanyols amb relació a l'educació superior, però especialment en el percentatge de persones que han assolit l'educació secundària, àmbit en què, com ja és sabut, a Espanya tenim un dèficit important. Com és lògic, les persones que provenen d'Amèrica Llatina presenten un percentatge menor de llicenciats universitaris, però també hi ha menys persones en els nivells

més baixos de qualificació, de manera que hi domina la franja de població amb estudis secundaris de segona etapa. A més, és interessant observar que les dones immigrants llatinoamericanes tenen un nivell de formació més elevat que els homes procedents dels mateixos països. L'EPA només distingeix una extensa categoria –després de la UE i Amèrica Llatina– que recull la resta del món i els apàtrides (en el nostre cas, bàsicament fa referència a Àfrica i Àsia, ja que el percentatge d'estrangers originaris del Canadà, els Estats Units i Oceania és molt poc significatiu), en què trobem, també lògicament, un important dèficit de qualificació, amb nivells significatius d'analfabetisme –en aquest cas, particularment femení.

Com sabem, la teoria econòmica neoclàssica lliga productivitat a qualificació i estableix una relació directa entre ambdós indicadors; però, per contra, podem observar que molts immigrants ocupen llocs de treball per als quals bastarien una formació i una qualificació inferiors a les que realment tenen.² En conseqüència, no és tant la qualificació ni la productivitat, sinó la disponibilitat real per ocupar determinats llocs de treball, el més determinant en aquests contextos de transició demogràfica per migració amb vista a distribuir els llocs de treball disponibles.

1.3. El context demogràfic català

Aquest procés migratori concentrat i accelerat, i de magnitud considerable, s'ha donat en un context demogràfic autòcton molt complex en què al llarg de diverses dècades s'han produït caigudes de la taxa de natalitat a una xifra molt per sota del nivell de relleu generacional. Aquest fet planteja incògnites importants sobre la viabilitat futura d'una societat amb una taxa d'envelliment molt elevada,³ la qual cosa afecta no sols l'estructura social i les expectatives de futur col·lectives, sinó també aspectes més concrets com ara el manteniment del sistema de pensions i el relleu dels treballadors que es van jubilar, sobretot els qualificats.

---

2. Trobem una descripció sobre les ocupacions i els sectors en què treballen les persones immigrades a Pajares, M., 2009.

3. L'informe de Nacions Unides titulat *United Nations. Population Ageing 2002* va ser un dels primers treballs en què s'advertia que l'Estat espanyol era un dels països del món on es produiria un major envelliment de la població.

El creixement d'una població es calcula per la combinació de creixement vegetatiu (taxa de natalitat i taxa de mortalitat) i saldo migratori. En el creixement demogràfic català del segle XX, el factor migratori –bàsicament migració de la resta de l'Estat–⁴ és el factor principal de creixement demogràfic i es manté constant a excepció del parèntesi de la Guerra Civil, però presenta dos moments àlgids, que són els períodes 1916-1930 i 1955-1975.

Tanmateix, cal dir que l'evolució futura d'una determinada població no es pot predir amb exactitud; de fet, només se'n poden plantejar hipòtesis en què es combinen diferents possibles evolucions de taxes de natalitat i mortalitat amb diversos escenaris demogràfics pel que fa a la immigració.⁵ Però, siguin quins siguin aquests possibles escenaris, la tendència de la població catalana a mitjà i a llarg termini és cap a l'envelliment progressiu. Així doncs, malgrat que la població continuarà creixent a curt termini, s'anirà reforçant la tendència cap a un predomini de població adulta. El que es pot afirmar és que, igual que ha passat en altres moments històrics, només l'entrada de població immigrada pot endarrerir aquesta tendència i atenuar-ne els efectes.

2. Immigració i mercat de treball, atur i salaris

2.1. La immigració econòmica

Independentment que pugui existir un ampli ventall de motivacions –més o menys explícites– que impulsin les persones a marxar del seu lloc d'origen, la gran majoria de les migracions contemporànies obeeixen a motivacions de tipus econòmic. La bibliografia econòmica sovint ha considerat la migració com un component més del comerç internacional, en què, a més de mercaderies, es poden intercanviar factors de producció com ara capital o treball.⁶ Aquesta

4. Maluquer de Motes i Bernet, Jordi: *Història econòmica de Catalunya. Segles XIX i XX*, Barcelona, Ed. Proa, 1998.

5. Institut d'Estadística de Catalunya (Idescat): *Projeccions de població de Catalunya 2015-2030 (base 2002)*, Idescat, 2007. Barcelona elabora projeccions de població. Mitjançant l'establiment d'hipòtesis relatives a l'evolució futura de variables demogràfiques, l'evolució de les taxes de natalitat i mortalitat i el flux migratori s'elaboren escenaris de l'evolució de la població a mitjà i a llarg termini.

6. Podem trobar un repàs interessant a aquesta bibliografia a Desmet, K.: «Comerç internacional y migración: ¿dos caras de la misma moneda?», a J. J. Dolado i P. Vázquez: *Ensayos sobre los efectos económicos de la inmigración en España*, Madrid, FEDEA, 2008, en què es discuteix si hi ha evidència econòmica que demostrï que el comerç internacional i la immigració són substitutius.

aproximació està molt estesa en el debat polític, que lliga immigració a desenvolupament econòmic i relaciona la primera amb les dificultats que tenen els països en via de desenvolupament per introduir els seus productes en els mercats dels països centrals i amb els elements estructurals de la situació de desenvolupament d'una part important del món.

Al llarg d'aquest estudi parlem d'immigració econòmica, és a dir, aquella que té com a motivació principal millorar les expectatives de les persones que decideixen deixar la seva comunitat per trobar millors oportunitats. En la bibliografia econòmica, tradicionalment s'ha analitzat la decisió individual d'emigrar de la mateixa manera que la decisió individual de formar-se: és a dir, com una inversió que suposa uns costos i uns rendiments que es van succeint al llarg de la vida de les persones. Així, la persona decidirà immigrar si té expectatives que aquesta "inversió" produeix uns rendiments positius al llarg de la seva vida i per al seus descendents.

D'acord amb això, en l'anàlisi de la decisió d'immigrar hi ha factors que són propis del lloc d'origen, factors d'expulsió (PUSH),⁷ i d'altres que són els que fan atractiu el lloc de destí (PULL). En general, aquests darrers tenen a veure amb les oportunitats d'aconseguir un lloc de treball apropiat, una remuneració, però també hi intervenen altres aspectes, com el sistema impositiu i les prestacions de l'estat del benestar, a més d'altres aspectes de tipus social, com ara els culturals, els religiosos i els polítics.

Com ja hem explicat, l'objecte d'aquest article no és aprofundir en els factors d'expulsió dels països d'origen. Per a una primera aproximació, n'hi ha prou d'analitzar les dades que ens proporciona l'índex de desenvolupament humà que elabora el PNUD,⁸ a partir de les quals podem constatar les enormes diferències que hi ha entre els diferents països no sols en renda per càpita, sinó en altres aspectes cabdals com l'accés a l'educació i la cultura o la sanitat, per no

---

7. Una referència clàssica seria Todaro, M.: *International migration in developing countries*, Ginebra, OIT, 1976, i els treballs de Borjas G. J. citats a la bibliografia.

8. El Programa de Nacions Unides per al Desenvolupament (PNUD) publica informes periòdics sobre desenvolupament humà en què, a més de tractar de manera monogràfica algun aspecte rellevant pel que fa al desenvolupament, elabora l'índex de desenvolupament humà. El monogràfic de l'any 2009, que en el moment de tancar aquest article encara no s'ha publicat, es titula «Overcoming barriers: Human mobility and development» i té com a eix central la migració amb relació al desenvolupament (<http://hdr.undp.org/en/reports/global/hdr2007-2008/chapters/catalan/>).

esmentar altres elements com ara les condicions mediambientals o les llibertats polítiques. A mesura que les diferències es van fent més grans, empenyen cap a la migració com a única possibilitat real de millorar les expectatives per a una vida digna. Així, hem de constatar que ens trobem davant un fenomen global, d'abast mundial, que durant aquests darrers anys ha afectat els països més desenvolupats d'Europa i, com veiem, amb especial intensitat l'Estat espanyol i particularment Catalunya, però que té les arrels profundes fora d'aquest territori, en la fractura entre el nord i el sud.

Abans d'analitzar els efectes del fenomen en el mercat de treball i en l'estat del benestar, pot ser útil indicar alguns dels elements que han determinat que aquest flux migratori tingui l'Estat, i sobretot Catalunya, com una de les principals destinacions al llarg d'aquests anys.

En primer lloc, cal assenyalar com a principal factor d'atracció les oportunitats laborals en un context de creixement econòmic, aspecte que contextualitza tota la part central d'aquest article. En segon lloc, però, cal assenyalar com a possible factor d'atracció la regulació jurídica, inicialment inadequada per donar resposta a la complexitat del fenomen i excessivament fluctuant, canviant i imprecisa, que ha propiciat regularitzacions basades en la residència, de manera que la immensa majoria dels estrangers no comunitaris que viuen a Espanya parteixen d'una situació inicial d'il·legalitat.

I és que, efectivament, les oportunitats de trobar feina estan lligades inexcusablement al fet que es creïn nous llocs de treball. A Catalunya aquest factor ha estat molt intens al llarg de tot aquest període;⁹ així, es poden quantificar al voltant d'1.300.000 nous llocs de treball dels quals els nouvinguts n'han ocupat uns 600.000. No es tracta solament del fet que hagin ocupat els llocs de treball nous, sinó que s'ha produït un desplaçament de treballadors que abandonen determinades feines manuals considerades precàries o amb condicions poc adequades, ocupades ara pels immigrants, mentre que els treballadors autòctons es desplacen cap a ocupacions de tipus administratiu. A més a més, l'oferta de treballadors "de baix cost" ha propiciat que les unitats familiars n'incrementessin la demanda: és el cas de persones que treballen com a cuidadores d'infants o gent gran, la qual cosa permet, entre d'altres, que una part de la població femenina

---

9. Són dades del període d'expansió econòmica 1988-2008; lògicament, a partir de 2008 comença un procés de destrucció d'ocupació.

autòctona s'integri de forma plena en el mercat de treball¹⁰ i que augmentin els ingressos de la unitat familiar.

Un altre factor és el que es relaciona amb l'especialització productiva espanyola, que ha generat una gran demanda de mà d'obra poc qualificada per al sector de la construcció i per als llocs de treball sovint de temporada del sector turístic.

Finalment, hi ha una demanda de mà d'obra irregular que resulta difícil de quantificar.¹¹ Prové de l'economia submergida i troba en els immigrants principalment irregulars treballadors sense capacitat reivindicativa i disposats a acceptar condicions laborals i salarials molt baixes. El creixement econòmic, que sempre actua afavorint l'increment de l'ocupació regular, ha permès que feines de l'economia submergida passessin a ser treballs regulars, en un nou desplaçament. Les successives regularitzacions han propiciat l'ocupació regular per a una part important d'immigrants, que havien treballat de manera irregular per raó de la seva situació administrativa. Sigui com sigui, l'economia irregular no ha desaparegut i ha continuat demandant un flux de treballadors per substituir les persones que han trobat feina en el mercat de treball convencional.

Hi ha dues situacions que ens permeten obtenir una primera fotografia. D'una banda, una part dels llocs de treball eren dins l'economia submergida a causa de la manca d'un altre tipus de mà d'obra disponible, i, quan la normativa ho ha permès, aquests treballadors s'han acollit als processos de regularització.¹² Però, d'altra banda, hi ha sectors per als quals treballar en l'economia sub-

---

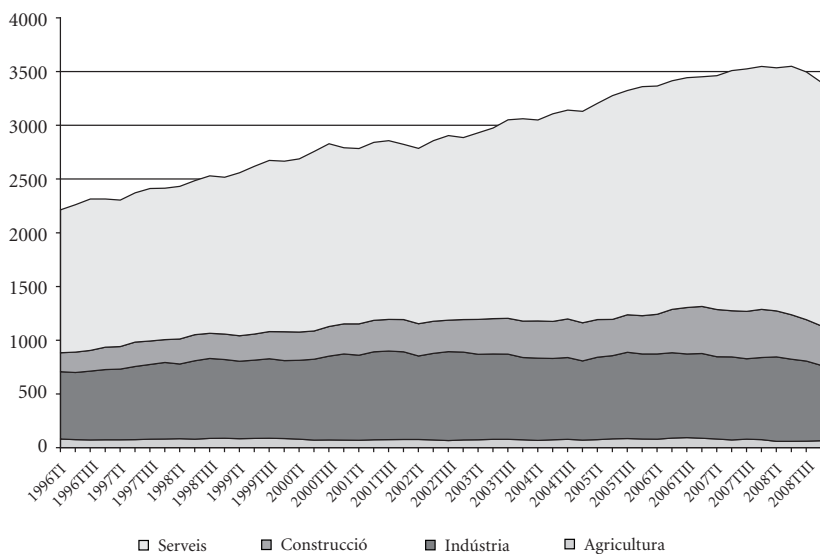
10. La taxa d'ocupació femenina a Catalunya ha experimentat un creixement de 15 punts, de tal manera que ha passat del 35,5% del quart trimestre de 1998 a una taxa màxima del 50,30% al segon trimestre de 2008. A partir d'aquí, es produeix la destrucció d'ocupació provocada per la crisi econòmica.

11. Els estudis sobre el volum de l'economia submergida els trobarem a Moreno Fuentes, F. J.: «The regularisation of undocumented migrants as a mechanism for the 'emerging' of the Spanish underground economy», *Unidad de Políticas Comparadas (CSIC), Working Paper 05-06*, 2005, i Schneider, F.: «The Size of the Shadow Economies of 145 Countries all over the World: First Results over the Period 1999 to 2003», *IZA Discussion Paper No. 1431*, 2004.

12. En la regularització de 2005, un 32% de les peticions de regularització provenen del sector domèstic, per tasques relacionades amb la neteja i amb l'atenció a les persones. Aquest és un percentatge alt amb relació al pes d'aquest sector en el conjunt dels ocupats de l'economia (3% aproximadament). En canvi, els sectors industrials en què hi ha economia submergida quasi no van utilitzar aquesta opció, ja que, en aquest cas, forma part de l'estratègia d'abaratir despeses i evitar controls administratius.

mergida és una forma d'abaratir costos i eludir controls; per això han continuat treballant i demandant mà d'obra irregular, aprofitant la presència de treballadors immigrants en situació irregular.

Gràfic 4. Evolució de l'ocupació a Catalunya, per sectors

Font: Elaboració pròpia a partir de l'EPA (INE i Idescat).

2.2. La immigració i el mercat de treball

En l'estudi sobre la relació entre la immigració i el mercat de treball trobem dos tipus d'aproximació que es poden identificar amb els dos corrents que, des de perspectives diferents, analitzen els fets relatius al mercat de treball.

Per un cantó, existeix el que podem denominar *aportació neoclàssica*. Se centra en el mateix mercat de treball i en els efectes que provoca la immigració sobre l'economia pel que fa a salaris i atur, o fins i tot en els efectes sobre el PIB. Cal tenir en compte dos aspectes principals: d'una banda, si el fet que s'incorporin al mercat treballadors immigrants "pren la feina" als treballadors autòctons i, per tant, s'incrementa l'atur d'aquests darrers, i, d'altra banda, quin impacte té l'entrada d'immigrants sobre els salaris dels treballadors nacionals. Per analitzar aquest impacte, diferenciem dues alternatives: que els treballadors

nouvinguts siguin substitutius (duen a terme les mateixes feines que els treballadors del país) o complementaris (duen a terme tasques diferents de les que fan els nacionals). Si són substitutius, i, doncs, competeixen pels mateixos llocs de treball que els nacionals, provocarien un increment en l'oferta de treball que tindria efectes sobre els salaris (en un model d'ajust oferta-demanda, quan puja l'oferta i la demanda es manté estable es produirà una baixada de preus, en aquest cas, dels salaris) i sobre l'ocupació. Si, al contrari, són complementaris, és a dir, no sols no ocupen els mateixos llocs de treball sinó que, a més, l'aportació pot fer créixer la productivitat dels treballadors nadius (si són complementaris d'alta qualificació, augmentant la productivitat del conjunt de l'economia, i, si ho són de baixa qualificació, alliberant mà d'obra local de certes feines i permetent que es dediqui a tasques de major productivitat), aleshores no afectarien negativament l'ocupació dels nacionals ni els salaris, i fins i tot es podria provocar un increment dels salaris dels treballadors locals.¹³ Els estudis analitzats opten per considerar que la migració té un caràcter fonamentalment complementari.¹⁴ En el cas espanyol, l'entrada de població immigrada coincideix amb una forta davallada de la taxa d'atur i un important increment de la taxa d'ocupació, particularment de l'ocupació femenina. Cal destacar el fet que la població local abandona certes tasques relacionades amb el treball manual i passa a ocupar feines administratives i de serveis. Així mateix, la política de quotes a partir de la qual es defineixen ocupacions en què falten treballadors locals i s'ofereixen a treballadors forans reforça aquesta idea de complementarietat.

En conseqüència, l'evidència indica que l'entrada d'immigrants no hauria tingut efectes negatius sobre els salaris ni sobre l'atur dels treballadors locals, ja que no competeixen pels mateixos llocs de treball.

És interessant esmentar els treballs que es fan des de l'aportació crítica, que denominarem *aproximació de la segmentació*, relatius al fenomen migratori. De fet, aquesta aproximació proposa interpretar els mateixos fets però partint

---

13. Existeix una àmplia bibliografia que analitza la complementarietat o la substitució entre treballadors locals i immigrants, la major part referida als Estats Units d'Amèrica (Borjas 1994, 1995, 1999 i 2004; Dustmann, C. i A. Glitz, 2005).

14. Per al cas espanyol, vegeu De la Rica i Amuedo, a Boldrín, M. (ed.): *Efectos económicos de la inmigración en España*, Monografías FEDEA, Madrid, Marcial Pons, 2009, i Carrasco, R., J. F. Jimeno et al. a Dolado, J. J. i P. Vázquez (eds.): *Ensayos sobre los efectos económicos de la inmigración en España*, Madrid, FEDEA, 2008.

d'una concepció molt diferent del mercat de treball¹⁵ i de la dinàmica del capitalisme. En aquest cas, el mercat de treball és una institució en la qual es resolen els conflictes socials i es defensen els interessos de cada grup. Des d'aquesta òptica, no es pot entendre la immigració com un fet aïllat, sinó que forma part d'una dinàmica més àmplia en què, en un context de globalització i lliure circulació de mercaderies i capital, la circulació de persones respon a la mateixa lògica. En aquest sentit, doncs, les migracions s'han d'entendre com la resposta a una demanda de treball per part de les empreses, que busquen aprofundir en la segmentació del mercat laboral i oferir llocs de treball en pitjors condicions que les que serien acceptables per als treballadors locals, creant segments diferenciats, en condicions laborals molt distintes. El fet que aquests llocs de treball de salaris inferiors i major precarietat els ocupin estrangers facilita la segregació de la resta de treballadors. Aquesta és una estratègia empresarial que té com a objectiu abaratir despeses i no millorar les condicions laborals d'aquests sectors. Quan en un sector s'incrementa la demanda de treball, la resposta del mercat hauria de ser l'augment de salaris. Si, en comptes d'augmentar salaris, es propicia l'entrada de treballadors estrangers disposats a treballar en pitjors condicions, no s'apugen els salaris i s'incrementen els beneficis de les empreses, que redueixen els costos laborals.

2.3. L'impacte de la immigració en l'estat del benestar

Quan parlem de l'impacte de la immigració sobre l'estat del benestar, es referim com a mínim a dues coses diferents:

- a) l'impacte sobre la qualitat del servei rebut per l'usuari, i
- b) l'impacte sobre la sostenibilitat financera.

Pel que fa a la primera qüestió, és evident que l'entrada massiva i no planificada de nous usuaris en qualsevol servei públic suposa el risc de deteriorar-lo i fins i tot de col·lapsar el sistema. En el cas de Catalunya, parlem d'un milió de

---

15. L'aproximació de la segmentació engloba les aportacions de les escoles postkeynesianes, marxistes i institucionalistes. Podem esmentar els treballs de Piore Doeringuer, Gordon i Osterman. Un repàs a aquesta aproximació i a la rellevància que té per analitzar l'arribada de treballadors immigrants la trobem als treballs de Recio *et al.* (2006), Miguélez i Recio (2008), i Casals, M. i M. Solsona (2008).

persones a partir d'una població inicial d'uns sis milions. Els serveis que es veuen afectats més directament són el sistema de pensions, el sistema sanitari, els serveis socials i el sistema educatiu.

En qualsevol cas, abans de dur a terme una anàlisi més detallada, caldria tenir en compte que l'impacte de l'entrada de nous usuaris no és sempre el mateix a tot el territori, perquè els immigrants no es distribueixen homogèniament i no tot el sistema arriba a tenir el mateix grau de saturació. Són determinades escoles i els centres de salut d'alguns barris els que pateixen amb especial virulència la saturació dels serveis. També cal assenyalar que una part de la població autòctona, particularment aquella que disposa de més recursos, abandona el servei públic i es desplaça cap al servei privat; això és el que passa en àmbits com la sanitat i l'educació.

El servei públic que ha notat amb més força l'impacte de la població nouvinguda ha estat l'educatiu. Al curs 1997-1998,¹⁶ a l'escola primària catalana hi havia 9.889 estudiants estrangers, que representaven el 2,76%, en un context en què l'escola perdia alumnat per causes demogràfiques. Al cap de deu anys, al curs 2007-2008, el nombre d'estudiants estrangers ja suma 59.992 persones i significa el 14,83% del total de l'alumnat, i el nombre global d'estudiants s'ha incrementat un 12,80% gràcies a aquesta aportació. L'anàlisi quantitativa no reflecteix la complexitat d'un fenomen en què conviuen problemes com el descoïneixement de l'idioma, mancances en l'escolarització prèvia o la integració a l'escola un cop començat el curs escolar, entre d'altres. Fets com ara una manca inicial de recursos econòmics i professionals preparats per fer front a una nova realitat, un sistema d'assignació d'escola no planificat que provoca la concentració d'estudiants estrangers en determinades escoles, particularment les de la xarxa pública, i, dins d'aquesta, en algunes en concret,¹⁷ i la fugida de l'alumnat local cap a l'escola concertada, ens condueixen a una situació en què resulta complicat que l'escola compleixi la seva funció d'avançar cap a la igualtat d'oportunitats o aconseguir la integració plena dels immigrants de segona ge-

---

16. Elaboració pròpia a partir de les dades del Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya (<http://www20.gencat.cat/docs/Educacio/Documents/ARXIUS/series9808.pdf>).

17. Cal destacar que aquest tema ha estat objecte de l'informe extraordinari elaborat pel Síndic de Greuges titulat «La segregació escolar a Catalunya (2008)». Els informes PISA i els de la Fundació Bofill són punts de partida excel·lents per conèixer l'estat de l'educació a Catalunya. Felgueroso, F., P. Vázquez *et al.* a Boldrin, M. (ed.): *Efectos económicos de la inmigración en España*, Monografías FEDEA, Madrid, Marcial Pons, 2009.

neració, i dificulten l'ineludible objectiu de millorar el capital humà de les properes generacions.

Pel que fa a la sanitat,¹⁸ igual que en l'educació, l'entrada d'un volum important de població té un impacte sobre la congestió del servei, llevat que, paral·lelament, s'incrementi l'oferta assistencial. Aquesta congestió ha afectat de manera més intensa els serveis d'especialistes i les urgències hospitalàries, que són serveis més difícils i més cars de redimensionar que l'atenció primària.

Quant a la utilització dels serveis per part dels usuaris, sembla que les persones immigrades no tenen un comportament diferent del de la població autòctona, un cop controlats els factors sociodemogràfics (edat, gènere, renda i nivell d'estudis). El que sí que s'ha constatat és un desplaçament de la població autòctona cap a la doble cobertura (pública i privada), és a dir, una major demanda de serveis privats, relacionada amb la saturació dels serveis públics.

Pel que fa a les prestacions d'atur, el sistema espanyol requereix un període mínim de cotització d'un any abans de generar dret a prestació. Per aquest motiu, a les persones immigrades, que tenen un major percentatge de treballs precaris, en l'economia submergida o en el treball domèstic (que no genera dret a atur), els costa més assolir aquest dret. La crisi econòmica ha incidit amb especial intensitat en el col·lectiu d'immigrants, que representen el 25% del total de desocupats (EPA 2n trimestre 2009) i cobren el 13% de les prestacions (MTI). Com era d'esperar, les elevades taxes d'atur han posat damunt la taula el debat sobre el retorn d'immigrants, una qüestió que analitzarem breument a l'apartat de conclusions.

Amb relació a l'impacte de la immigració sobre la sostenibilitat financera, bàsicament s'ha plantejat en termes de manteniment global del sistema i, particularment, de les pensions.¹⁹ El debat sobre la viabilitat del sistema de pensions no és una preocupació recent, té un component ideològic i es planteja en termes de pensions públiques o privades, de capitalització o repartiment. El punt central és

---

18. Per a un estudi dels efectes de la immigració sobre el sistema de salut, vegeu Jiménez-Martín, S., Jorgensen, N. et al. a Boldrin, M. (ed.): *Efectos económicos de la inmigración en España*, Monografías FEDEA, Madrid, Marcial Pons, 2009.

19. Trobarem una anàlisi sobre l'impacte de la immigració en el sistema de pensions a Conde-Ruiz, J. I., J. F. Jimeno et al. a Dolado, J. J. i P. Vázquez (eds.): *Ensayos sobre los efectos económicos de la inmigración en España*, Madrid, FEDEA, 2008.

quantas persones actives necessitem per fer front a la població dependent. L'increment de la població ocupada, una part important de la qual ha estat població immigrada, ha millorat la solvència del sistema públic de pensions a curt termini i ha permès anar creant un fons de reserva per afrontar les necessitats futures. Malgrat això, no s'ha aconseguit revertir la tendència demogràfica cap a l'envelliment, ja que molts dels nouvinguts pertanyen a grups d'edat central en què el gruix de població autòctona ja era important. Aquests nous treballadors també generaran dret a pensions, bé perquè es jubilin a l'Estat o bé pels convenis que hi ha amb els països d'origen. Per tant, de moment només s'ha ajornat la fallida financera del sistema, però no se n'han establert les bases per a la viabilitat futura.

2.4. Impactes en infraestructures, transport i mercat d'habitatge

L'arribada d'un milió de persones també té un fort impacte en altres sectors, per exemple els de les infraestructures de transport, els sistemes de transport públic o la producció d'energia, que estaven dimensionats per a un nombre d'usuaris determinat o bé previstos per fer front a la demanda derivada d'un creixement lent de la població al llarg de diverses dècades. L'augment de població fa que, de sobte, s'hagin de dur a terme noves inversions.

Un tema diferent és l'impacte sobre altres mercats, com el de l'habitatge. L'entrada de nova població ha coincidit amb el que s'ha anomenat *bombolla immobiliària*. L'arribada d'un milió de persones representa un gran impuls en la demanda d'habitatge, però caldria diferenciar la demanda que deriva de la immigració econòmica de la que prové dels països del nostre entorn econòmic. Aquests països s'han centrat en la demanda de segona residència en municipis costaners, de vegades per residir-hi tot l'any o bé una part d'aquest, i, en altres casos, com a inversió per llogar en períodes de vacances. Això ha provocat un gran increment tant dels preus dels habitatges com del nombre de projectes urbanístics previstos, que en molts casos ha estat molt superior a la demanda de la població del municipi on s'han dut a terme.

Pel que fa a la immigració econòmica, el recorregut²⁰ que fan aquestes persones a través del mercat immobiliari comença habitualment amb el sotsarren-

---

20. Una anàlisi sobre el recorregut dels immigrants pel mercat de l'habitatge és la del Col·lectiu Ioé: *Inmigración y vivienda en España*, Madrid, Observatorio Permanente de la Inmigración, MTAS, 2004.

dament, en condicions sovint infrahumanes, i continua amb el pis compartit i la compra d'habitatge. Els habitatges que ocupen els immigrants, amb una forma de tinença o una altra, són els més degradats; de fet, moltes vegades es tracta d'habitatges que estaven fora del mercat i que hi han estat reintroduïts per aquesta nova demanda.

El mercat de lloguer ha estat una opció minoritària a causa de l'escàs desenvolupament que té a l'Estat i a les reticències que han trobat els immigrants perquè se'ls llogui un habitatge. Així mateix, la manca d'una veritable política d'habitatge social ha fet inviable aquesta opció, que ha estat habitual en països del nostre entorn.

La compra s'ha convertit en l'única alternativa ateses les facilitats per accedir al crèdit que el sistema financer proporcionava en un context d'expansió. Així, la revaloració d'habitatges provocada per la nova demanda i la venda d'habitatges a immigrants han comportat dues conseqüències:

La concentració d'immigrants als barris on l'habitatge és més barat, sovint als nuclis històrics o als barris obrers. En aquest sentit, s'ha afegit una nova variable als barris que ja tenien un ampli historial de mancances i dificultats.

Aquestes circumstàncies han esdevingut el combustible per al creixement del mercat immobiliari, ja que, amb els diners de la venda d'aquests habitatges, moltes persones van poder accedir a altres habitatges nous i situats en barris de més renda. Així es va iniciar una roda de compres, vendes i increments de preus que, junt amb altres factors,²¹ es troba a la base de la bombolla immobiliària.

3. Conclusions. La necessària planificació dels fluxos d'immigració

Un cop analitzada la dimensió de la immigració i els seus efectes en els diferents mercats, ens centrem en el debat sobre si s'han de planificar els fluxos d'entrada

---

21. L'objectiu d'aquest article no és analitzar la bombolla immobiliària, en què intervenen múltiples factors com la facilitat per accedir a finançament, la importància de la construcció per al finançament de les corporacions locals i l'especulació immobiliària. Tan sols volem assenyalar que tots aquests factors s'han vist afavorits per l'espectacular creixement de la població i la manca d'una política d'habitatge social que pogués canalitzar la nova demanda.

d'immigrants i com s'ha de dur a terme aquesta planificació. En un context de globalització, amb lliure circulació de mercaderies, capital i informació, posar fre a la circulació de persones esdevé una tasca complicada.

La gran majoria dels estrangers no comunitaris que avui dia viuen a Catalunya hi van arribar de manera irregular, mitjançant visats de turista o altres formes d'entrada. Més recentment, el reagrupament familiar, amb restriccions relatives a la participació al mercat de treball, ha esdevingut la principal via d'entrada legal.

La immigració irregular va trobar un aparell polític i administratiu que no estava preparat per fer front a una entrada de dimensions tan importants. La regularització de les situacions *de facto* va ser la primera política aplicada. Un cop completats els processos de regularització extraordinària, es transmet a l'opinió pública la idea que aquests processos no es tornaran a repetir i que l'entrada irregular no tornarà a donar dret a una futura regularització.²²

S'han implantat cinc línies de polítiques d'actuació:

- La implantació d'un sistema de contingent, amb quotes per a la contractació en origen.
- La lluita contra l'explotació de les persones.
- El reforçament dels controls fronterers (FRONTEX).
- Els acords de col·laboració amb els països d'origen per controlar la immigració irregular.
- Codesenvolupament, àmbit en què es vincula la política d'immigració a la política de cooperació al desenvolupament econòmic dels països d'origen.

Resta per avaluar quina serà l'efectivitat real d'aquestes polítiques.

Si el major factor d'atracció són els llocs de treball disponibles, la crisi econòmica ha eradicat moltes de les possibilitats no sols dels futurs immigrants, sinó de moltes persones que han arribat al país recentment. Aquí es planteja la

---

22. Reforcen aquesta idea els avenços en una política d'immigració comuna de la Unió Europea, en què es considera expressament que els processos de regularització són contraris a la política comuna (http://homepages.uel.ac.uk/u0010915/_vti_cnf/Home%20Page.htm).

possibilitat d'afavorir el retorn d'immigrants. En principi, la política de retorn no ha tingut gaire èxit: l'any 2009 hi ha hagut 8.724 sol·licituds gestionades pel Programa de Retorno Voluntario de Trabajadores Extranjeros No Comunitarios, del Ministeri de Treball i Immigració, i 3.160 acollides al Plan de Retorno Social, de la Secretaria d'Estat d'Immigració i Emigració. Aquestes xifres són molt baixes comparades amb el col·lectiu a què anaven adreçades. Les causes d'aquesta modesta resposta les podem trobar, en part, en el fet que les persones no volen marxar si amb això perden el dret a un retorn posterior. D'altra banda, s'hi afegeix el fet que les persones en situació irregular només tenen la possibilitat d'acollir-se al retorn social i no volen fer-ho, atès que el seu objectiu és aconseguir la residència.

La pregunta és si realment convé afavorir el retorn d'immigrants, sobretot d'aquells que han assolit un cert grau d'integració i fins i tot qualificació al lloc de treball. I es planteja aquest dubte perquè, independentment de quina sigui l'actual situació econòmica, es manté el desequilibri demogràfic.

Una proposta seria establir un sistema de permisos de treball de durada determinada, però raonablement extensa –per exemple, cinc anys–, de manera que les persones que a hores d'ara es plantegen tornar al seu lloc d'origen a causa de la crisi econòmica gaudissin de la possibilitat de retornar de manera automàtica si tenen una oferta de treball en els pròxims cinc anys. Amb un mecanisme d'aquest tipus, s'aconseguiria que marxessin persones que volen retornar i que ara no se'n van per por de perdre els seus drets, i alhora es disposaria d'un volum de treballadors, amb una certa experiència i un cert grau d'integració, que quan tornessin ocuparien llocs de treball nous.

Una segona proposta és posar fi a les limitacions per accedir a un lloc de treball per a les persones que tenen permís de residència però no de treball (els que tenen permís d'estudiants, un cop han completat la seva formació, i els que provenen del reagrupament familiar). No té cap sentit renunciar a l'aportació de persones qualificades ni abocar cap a l'economia submergida ciutadans amb residència legal.

En tercer lloc, seria interessant implantar un mecanisme que fes factible la migració legal i, per tant, buidés de contingut la immigració il·legal. Això no serà possible mentre els contingents aprovats no siguin realistes respecte al flux de persones que intenten entrar i l'oferta de llocs de treball disponibles, i men-

tre no hi hagi una veritable política orientada a eliminar la demanda derivada de l'economia submergida, font d'explotació i desigualtat.

Un altre debat té a veure amb la conveniència de seleccionar els immigrants. De fet, aquesta és la base de la contractació en origen, que ofereix determinades feines i selecciona les persones més convenients per a la nostra economia. La realitat és que es produeix un procés d'autoselecció de la immigració.²³ S'ha d'entendre que Catalunya és un país de salaris baixos en comparació amb altres potencials receptors d'immigració, la qual cosa farà que aquests països siguin més atractius que el nostre de cara a la immigració qualificada. A més, cal valorar els efectes que això tindria sobre les migracions futures, atès que atreure persones qualificades de països en via de desenvolupament suposa un fre a les possibilitats de desenvolupament futur d'aquestes economies i, per tant, augmenta la pressió migratòria en el futur.

La crisi econòmica posa damunt la taula tots els dubtes i totes les contradiccions que provoca en una societat l'entrada d'immigrants. En un moment com aquest, cal no deixar-se portar per les urgències del curt termini i reflexionar sobre com convertir en positives les potencialitats d'un fenomen que té una llarga vida per davant.

Un dels principals reptes és l'èxit en l'escolarització dels fills d'immigrants, la segona generació. Els estudis més recents parlen d'un major índex de fracàs escolar dels fills d'aquest col·lectiu. No s'ha de renunciar al paper de l'educació com a mecanisme igualador, no solament per les despeses que les tensions socials generen, ni pel model de societat; el cert és que, en una societat envellida, el repte ha de ser incrementar la productivitat de tots els ciutadans. Per aquesta raó un sistema educatiu que fos capaç de portar la majoria d'estudiants a nivells de tècnics de grau superior o universitaris seria un objectiu ineludible.

Les persones que emigren són sovint les més dinàmiques de la societat d'origen. Per tant, cal aprofitar l'impuls d'aquells que busquen l'ascens social i l'empenta que tenen per crear empreses i obrir nous processos productius.

---

23. És el que es coneix amb el nom de *model de Roy*. Vegeu un desenvolupament d'aquest model a Dolado, J. J. i P. Vázquez: «Los efectos económicos y las políticas de la inmigración: panorámica y reflexiones», *Ensayos sobre los efectos económicos de la inmigración en España*, J. J. Dolado i P. Vázquez, Madrid, FEDEA, 2008.

Cal intentar ordenar el procés, portar-lo a un nivell assumible, però ni les nostres condicions demogràfiques ens permeten renunciar a la immigració ni les condicions de desigualtat auguren que els factors d'expulsió desapareixeran. Si ara, de cop, s'aturés l'arribada d'immigrants, voldria dir que ja no tenim res a oferir, i aquesta no seria una bona notícia per a la viabilitat futura de la nostra societat.

Bibliografia

- Boeri, T. H., Gordon i McCormick, Barry. *Immigration Policy and the Welfare System*. Oxford: Oxford University Press, 2002.
- Boldrin, M. (ed.). *Efectos económicos de la inmigración en España*. Monografías FEDEA, Madrid: Marcial Pons, 2009.
- Borjas, G. *Heaven's Door*. Princeton: Princeton University Press, 1999.
- Borjas, G. J. *Increasing the Supply of Labor Through Immigration. Measuring the Impact on Native-Born Workers*. Center for Immigration Studies, 2004.
- Borjas, G. J. «The economics of immigration», *Journal of economic literature*, núm. XXXII (1994), p. 1667-1717.
- Borjas, G. J. «The economic benefits from immigration», *Journal of economic perspectives*, núm. 9 (1995), p. 3-22.
- Casals, M. i M. Solsona. *La immigració, un motor econòmic. Reflexions entorn de l'impacte de la població estrangera en l'economia catalana*. Barcelona: Fundació Jaume Bofill-Fundació Caixa Sabadell, 2008.
- CES. *Inmigración y mercado de trabajo en España*. Madrid: Consejo Económico y Social, 2004.
- Chiswick, B. *The Economics of Immigration*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2005.
- Col·lectiu Ioé. *Inmigració, escola i mercat de treball, una radiografia actualitzada*. Barcelona: Fundació La Caixa, 2002.
- Col·lectiu Ioé. *Inmigración y vivienda en España*. Madrid: Observatorio Permanente de la Inmigración, MTAS, 2004.
- De Lucas Martín, J. i A. Solanes Corella (eds.). *La igualdad en los derechos: claves de la integración*. Madrid: Dykinson, 2009.
- Dolado, J. J. i P. Vázquez (eds.). *Ensayos sobre los efectos económicos de la inmigración en España*. Madrid: FEDEA, 2008.
- Doeringer, P. i M. Piore. *Internal Labor Markets and Mainpower Analysis*. D.C. Heath and Company i Lexington Books, 1971.

- García Vázquez, S. *El estatuto jurídico-constitucional del extranjero en España*. València: Tirant lo Blanc, 2007.
- Gordon, D. M., R. Edwards et al. *Trabajo segmentado, trabajadores divididos. La transformación histórica del trabajo en los Estados Unidos*. Cambridge: Press Syndicate of the University of Cambridge, 1982.
- Hanson, G. H. *The economic logic of illegal immigration*. Nova York: Council on Foreign Relations, 2007.
- Idescat. *Projeccions de població de Catalunya 2015-2030 (base 2002)*. Barcelona: Idescat, 2007.
- Larios, M. J. i M. Nadal (eds.). *L'estat de la immigració a Catalunya. Anuari 2005*. Col·lecció «Polítiques», Barcelona: Fundació Jaume Bofill, 2006.
- Larios, M. J. i M. Nadal (eds.). *L'estat de la immigració a Catalunya. Anuari 2006*. Col·lecció «Polítiques», Barcelona: Fundació Jaume Bofill, 2007.
- López i Casasnovas, G. i Argulló i Murgadas, Enric. *Inmigración y transformación social en Cataluña*. Bilbao: Fundación BBVA, 2007.
- Miguélez, F. i A. Recio. «Spain: large-scale regularisation and its impacts on labour market and social policy». *TRANSFER, European Review of Labour and Research*, núm. 4 (2008), p. 589-606.
- Pajares, M. *Inmigración y mercado de trabajo. Informe 2008*. Madrid: MTI i OPI, 2009.
- Piore, M. «Labor Market Segmentation: To What Paradigm Does it Belong?», *American Economic Review*, núm. 73 (1984), p. 249-253.
- Recio, A., J. Banyuls et al. «Migraciones y mercado laboral», *Revista de economía mundial*, núm. 14 (2006), p. 171-193.
- Rojo Torrecilla, E. (coord.). *Inmigración y mercado de trabajo en la era de la globalización. Estudios de la normativa internacional, comunitaria y española*. Valladolid: Lex Nova, 2006.
- Swain, C. M. (ed.). *Debating immigration*. Cambridge, Nova York: Cambridge University Press, 2007.

RESUM

Revista catalana de dret públic, 40, ISSN 1885-5709, 2010

Font de la classificació: Classificació Decimal Universal (CDU)

Font dels descriptors: paraules clau facilitades pels autors

314.7:33(460.23)

Catalina Jordi Amorós, professora titular d'escola universitària del Departament d'Economia de la Universitat Rovira i Virgili

ca Una aproximació econòmica a les dades de la immigració a Catalunya

p. 175-202

Quina és la situació actual a Catalunya ara que ja fa deu anys que es va iniciar la intensa entrada d'immigrants estrangers? En aquest treball s'analitza, en primer lloc, la situació de la població estrangera que viu a Catalunya, així com les principals variables sociodemogràfiques implicades, en el marc de l'intens envelliment del conjunt de la població. En segon lloc, s'examinen els principals efec-

tes econòmics de la immigració fent especial atenció al mercat de treball –per comprovar l'impacte de l'entrada d'immigrants sobre l'atur i els salaris dels treballadors autòctons–, a les prestacions de l'estat del benestar (sanitat, salut, sistema de pensions) i al mercat de l'habitatge. Finalment, l'article inclou un apartat de conclusions amb propostes sobre la gestió futura del flux migratori.

Paraules clau: immigració; mercat de treball; estat del benestar.

RESUMEN

Revista catalana de dret públic, 40, ISSN 1885-5709, 2010

Fuente de la clasificación: Clasificación Decimal Universal (CDU)

Fuente de los descriptores: palabras clave facilitadas por los autores

---

314.7:33(460.23)

Catalina Jordi Amorós, profesora titular de escuela universitaria del Departamento de Economía de la Universidad Rovira i Virgili

ca Una aproximació econòmica a les dades de la immigració a Catalunya

es Una aproximación económica a los datos de la inmigración en Cataluña
p. 175-202

¿Cuál es la situación actual en Cataluña ahora que ya hace diez años que se inició la intensa entrada de inmigrantes extranjeros? En el presente trabajo se analiza, en primer lugar, la situación de la población extranjera que vive en Cataluña, así como las principales variables sociodemográficas implicadas, en el marco del intenso envejecimiento del conjunto de la población. En segundo lugar, se examinan los principales efectos econó-

micos de la inmigración con especial atención al mercado de trabajo –para comprobar el impacto de la entrada de inmigrantes sobre el desempleo y los salarios de los trabajadores autóctonos–, a las prestaciones del estado del bienestar (sanidad, salud, sistema de pensiones) y al mercado de la vivienda. Por último, el artículo incluye un apartado de conclusiones con propuestas sobre la gestión futura del flujo migratorio.

Palabras clave: inmigración; mercado de trabajo; estado del bienestar.

ABSTRACT

Revista catalana de dret públic, 40, ISSN 1885-5709, 2010

Classification source: Universal Decimal Classification (UDC)

Key words source: Key words are given by the authors

314.7:33(460.23)

Catalina Jordi Amorós, tenured professor at the Economics Department of the Rovira i Virgili University

ca Una aproximació econòmica a les dades de la immigració a Catalunya

en An Economic Approach to Data on Immigration in Catalonia

p. 175-202

What is the current situation in Catalonia today, ten years after the intensive entry of foreign immigrants began? This paper analyzes, first, the situation of the foreign population living in Catalonia, along with the main socio-demographic variables involved, within the framework of the intense ageing of the population as a whole. Secondly, it examines the principal economic effects of immigration on

the benefits of the welfare state (health care, public health, and the pension system) and the housing market. It pays special attention in this regard to the job market, to see how the entry of immigrants impacts unemployment and the salaries of self-employed workers. Finally, the article includes a section with conclusions and proposals on how to manage immigration flows in the future.

Key words: immigration; job market; welfare state.

